

Resumen

El objetivo general de esta investigación es el desarrollo de categorías y códigos (según la terminología de Saldaña, 2009) de los usos y funciones del suelo en la danza, por lo que hemos seguido una metodología basada en el análisis cualitativo de un corpus de videos de obras dancísticas, seleccionadas por ser representativas de un lenguaje concreto (clásico, moderno y *new dance*) o por pertenecer a un momento histórico determinado (nuestra investigación parte desde finales del siglo XIX y llega hasta la época actual), aunque también hemos incluido algunas coreografías que consideramos relevantes por su aportación respecto al uso del suelo en la danza. Esta selección también se ha visto condicionada a la disponibilidad en formato video de las obras. El listado final de obras sobre las que hemos trabajado ha sido del orden de 295 coreografías, de las cuales 11 han sido analizadas en profundidad para desarrollar la codificación cualitativa, estableciendo unas categorías de análisis que han permitido describir los diferentes aspectos del corpus de danzas, y en cada categoría, establecer unos códigos que son los valores que pueden adquirir las danzas. Este trabajo de visionado ha tenido como resultado del análisis cualitativo diversas categorías, aunque nos hemos centrado en las relativas al cuerpo.

Las categorías resultantes distinguen en primer lugar las funciones del cuerpo respecto al suelo, donde encontramos la función figurativa, simbólica, expresivo-dramática, compositiva de inicio y cierre, animalidad/organicidad, exploración técnica del suelo y función sonora del suelo. A continuación describimos el área de contacto del cuerpo con el suelo, desde la posición tumbada donde todo el cuerpo está apoyado hasta la posición del cuerpo suspendido sin contacto alguno, que permite ver el catálogo de posibilidades que se pueden componer con los apoyos. La categoría de movimiento sin desplazamiento se estructura en los tres niveles espaciales (bajo, medio y alto) de cada gesto en relación con su articulación (Laban, 1987) para analizar las posibilidades del movimiento sin traslación. La categoría cambios de altura corporal (descenso y levantamiento) estudia los diferentes tipos de acceso y salida del suelo, donde a grandes rasgos distinguimos la bajada controlada frente a la caída, y el levantamiento por motu proprio frente al realizado por el partenaire.

Por último, analizamos la categoría de desplazamiento respecto al suelo que describe los movimientos con cambio espacial en el plano horizontal. Estudiamos los desplazamientos que se pueden realizar con el apoyo de distintas partes del cuerpo (tronco, glúteos, rodillas, pies, manos) y con la combinación de estos (sobre uno, dos, tres y/o cuatro apoyos).

Un análisis cuantitativo de un subcorpus de 112 vídeos seleccionados muestra que es a partir del siglo XXI cuando notamos un claro aumento del uso del suelo que viene dado por la *new dance* en su confluencia con otras danzas o artes del cuerpo contemporáneas como el *butô*, el *breakdance*, el *aikido* o la *capoeira*. La posición estática en el suelo está presente en todos los lenguajes descritos incluso en el clásico, y el desplazamiento en el suelo se hace presente de manera predominante en la *new dance* última (a partir del año 2000) ya que antes no destaca cuantitativamente por un mayor uso del suelo respecto a otros lenguajes como el moderno. La corriente moderna destaca porque libera a la danza de la figuración narrativa y por tanto del suelo como espacio figurativo, aporta una técnica del movimiento en las bajadas y caídas al suelo (Graham, Humphrey, Holm) y

crea nuevos recursos coreográficos como la “danza de contornos” (Laban, 1987) que se produce mediante los dibujos generados por el movimiento de las extremidades en el espacio desde una posición fija cercana al suelo o directamente sobre él (presente en Graham, y en la *new dance* con géneros como el *butô*). La *street dance* y los subgéneros derivados de esta aportan virtuosismo a los movimientos de suelo mediante la inversión de apoyos o la creación de nuevos pasos centrífugos y/o centrípetos.

Este trabajo de extraer categorías y códigos sobre los usos y funciones del suelo en la danza me ha permitido establecer como bailarín una cartografía de las posibilidades encontradas en danza, lo que puede tener un uso en análisis y en la pedagogía del movimiento, además de servir como recurso de composición coreográfica para la escena o para la creación de videodanzas.

Resum

Aquesta investigació té com a objectiu el desenvolupament de categories i codis (segons terminologia de Saldaña, 2009) dels usos i funcions del sòl a la dansa, per la qual cosa hem seguit una metodologia d'anàlisi qualitativa d'un corpus de vídeos de dansa, seleccionats perquè són representatius dels diferents llenguatges (clàssic, modern i *new dance*) o perquè pertanyen a un moment històric determinat (la nostra investigació s'inicia a finals del segle XIX i arriba fins a l'època actual), encara que també hi hem inclòs algunes coreografies que considerem rellevants per la seua aportació a la dansa en l'ús del sòl. La selecció s'ha vist condicionada a la disponibilitat de les obres en format vídeo, essent un total de vora 295 les coreografies analitzades, de les quals 11 han estat treballades en profunditat per al desenvolupament de la codificació qualitativa, constituïnt unes categories d'anàlisi que han permès descriure els diferents aspectes del corpus de danses, i establint a cada categoria uns codis com a resultat dels valors que les danses poden adquirir. Aquest treball de visionat presenta, com a resultat de l'anàlisi qualitativa, diverses categories, i la nostra investigació s'ha centrat en les que són estrictaments corporals.

En primer lloc, les categories resultants distingeixen les funcions del cos respecte al sòl; hi trobem la funció figurativa, simbòlica, expressivo-dramàtica, compositiva d'inici i cloenda, d'animalitat/organicitat, d'exploració tècnica i la funció sonora del sòl. A continuació es descriu la categoria d'àrea de contacte del cos al sòl, des de la posició estesa a terra on tot el cos es troba recolzat, fins a la posició del cos suspès sense cap mena de contacte, on trobem un catàleg de possibilitats en la composició amb els diferents suports del cos. La categoria del moviment sense desplaçament s'ha estructurat en els tres nivells de l'espai (baix, mitjà i alt) de cada gest en relació amb la seua articulació (Laban, 1987) per dur a terme una anàlisi de les possibilitats de moviment des d'una posició estàtica. La categoria de canvis d'altura corporal (descens i alçament) estudia els diferents tipus d'accés i sortida del sòl, on distingim, a grans trets, el descens controlat front a la caiguda, i l'alçament per motu propi front al que és realitzat pel nostre partenaire.

En últim terme, analitzem la categoria de desplaçament respecte al sòl que descriu els moviments amb canvi espacial en el plànol horitzontal. Hem estudiat els desplaçaments realitzats amb el suport de distintes parts del cos (tronc, natges, genolls, peus, mans) i les resultants de la seua combinació (sobre un, dos, tres i/o quatre suports).

L'anàlisi quantitativa d'un subcorpus de 112 vídeos seleccionats mostra una tendència creixent pel que fa a l'ús del sòl a la dansa a partir del segle XXI amb la *new dance* i en la seua confluència amb altres danses o arts del cos contemporànies com el *butô*, el *breakdance*, l'*aikido* o la *capoeira*. La posició al sòl estàtica està present en tots els llenguatges que hem descrit, inclòs el clàssic, i el desplaçament en el sòl es fa palés predominantment a l'última *new dance* (a partir de l'any 2000), atés que abans no destaca a nivell quantitatiu per un major ús del sòl respecte d'altres llenguatges, com el modern. La corrent moderna destaca perquè allibera la dansa de la seua figuració narrativa i del sòl com a espai figuratiu, aporta una tècnica del moviment a les baixades i caigudes a terra (Graham, Humphrey, Holm) i també s'utilitza per crear nous recursos coreogràfics com la "dansa dels contorns" (Laban, 1987) que es produeix mitjançant els dibuixos en l'espai generats pel moviment de les

extremitats des d'una posició fixa propera a terra o des del mateix sòl (ho trobem a Graham i a la *new dance* en gèneres com el butō). La *street dance* i els seus subgèneres aporten virtuosisme als moviments de sòl mitjançant la inversió dels suports en terra o la creació de nous passos centrífugs i/o centrípets.

Aquest treball, que consisteix en extraure categories i codis sobre els usos i funcions del sòl a la dansa m'ha permès establir, com a ballarí, una cartografia de les possibilitats trobades en dansa, que pot tenir un ús en anàlisi i en pedagogia del moviment, així com també servir de recurs compositiu coreogràfic per a l'escena o per a la creació de vídeodances.

Abstract

The general target of this research work is the development of some categories and codes (according to Saldaña's terminology, 2009) of the uses and functions of the floors in dance. Therefore, we have followed a methodology based on the qualitative analyses of a corpus of videos about dance works that were selected for representing a specific language (classical, modern and new dance) or for belonging to a particular historical moment (our research ranges from the end of the XIX century to present), although some choreographies have also been included due to their contribution to the use of the floor in dance. In addition, this selection has been determined by the availability of the works in video format. The final list of the works we have been analysing makes a total of 295 choreographies, 11 of which have been deeply examined so as to develop the qualitative codification. Once the analyses categories had been established, the different aspects of the corpus of dances could be finally described and, in each category, the codes, which are the values of the dances, were also constituted. This qualitative analyses after the viewing of videos has given rise to diverse categories, even though we have focused on those regarding the body.

In the first place, the resulting categories distinguish between the functions of the body in relation to the floor, such as figurative function, symbolic function, expressive-dramatic function, componental function of beginning and closing, animality/organicity function, technical exploration of the floor and resonant function of the floor. After that, the area of the body in contact with the floor is described, from the lying down position, all the body being supported, to the suspended position, without any contact, showing all the possibilities the supports can create. The category of movement without displacement is organised into the three spatial levels (low, medium and high) of each gesture in relation with its articulation (Laban, 1987) in order to analyse the possibilities of the movement without transfer. The category of corporal height changes (down and up) examines the different types of access and exit of the floor. In that category we can distinguish, on one hand, between the controlled descent and the fall and, on the other hand, between the volunteer raising and the raising carried out by the *partenaire*.

Finally, we analyse the category of displacement regarding the floor that describes the movements with spatial change on the horizontal level. We study the displacements that can be made with the support of different parts of the body (trunk, gluteus, knees, feet, hands) and with their combination (with one, two three and/or four supports).

A quantitative analyses of a subcorpus with 112 selected videos shows an upward trend with regard to the use of the floor during the dance. This phenomenon becomes outstanding mainly from the century XXI new dance and when it comes to its confluence with other dances or contemporary body arts such as breakdance, *aikido* or *capoeira*. The static position in the floor is common to all the described languages, even in the classical, and the displacement in the floor takes precedence in the last new dance (from 2000), since it was not relevant from a quantitative point of view due to a more important use of the floor in relation to other languages like the modern.

The floor in modern dance is outlined thanks to its movement technique regarding descents and fallings to the floor (Graham, Humphrey, Holm) and because of its new choreographical resources such as “outline dance” (Laban, 1987), which is produced by means of the draws generated by the movement of the limbs in the space from a permanent and close to the floor position or directly on it (appearing in Graham and in the new dance with styles as the *butô*). The street dance and the subcategories derived from it add virtuosity to the movements on the floor by the inversion of the supports or by the creation of new centrifuge or centripetal steps, all of them being a big influence for the new dance.

This work consisting of extracting categories and codes about uses and functions of the floor in dance allowed me to establish, as a dancer, a cartography of the possibilities found in this field, which can be useful concerning analyses and in the area of Pedagogy of Movement. Moreover, it is also a valuable resource of choreographic composition for the stage or for the creation of videodances.